

QANIM BAYRAĞIMDADIR

*20 ocaq 1990 şəhidlərinə həsr olunmuş
dastança*

Kameraya sığmıram, kameramız kiçik, dar.
Qıy vursam, qəzəbindən yer də, göy də dağılar.

Addımlarım altında taxta, qırmızı taxta.
Bəlkə donub, bərkiyib qızıl qan laxta-laxta.

Gündüz ilə gecənin burda heç bir fərqi yox,
Mağaramı, qəfəsmi bu daş kaha, daş oyuq?

Bəzən gəlib quş qonar barmaqlığın milinə,
Barmaqlığa toxunsan, pası çıxar əlinə.

Barmaqlıq xeyli qəlbi, mən quyunun dibində.
İstədiyini qədər gəz, dolaş, əlin cibində.

Bəzən dar qəfəsdəyəm, bəzən azad cahanda.
Azad cahan özü də zindanlaşar bir anda.

Səyyar xəyal qanadlı...xəyal sonsuz, sahilsiz.
Amandır, aparmaym məni o məbədə siz.

Yarı canım ordadır, ora solğun lələzar.
Al-qırmızı kalağay, toy xələti parçalar...

Günəş ondan borc alar, dan yerinə od salar.
Orda solmaz çiçəklər dörd fəsilli yaz, bahar.

Bəzən tənha keçərəm, bəzən yanımda Təbriz.

Neçə qəbri bəzəyər bir dəstə təzə nərgiz.

Məzarlar xonça-xonça, məzarlar gül sərgisi.
Şəhidlər xiyabanı bəlkə çiçək dənizi.

Üçcə günün gəlini Çoban qızı Fərizə,
Əjdər oğlu İlhamı fəlak çox gördü bizə.

Min il, bəlkə daha çox yatarsınız göz-gözə.
Yan-yanaşı, üz-üzə.

Cərgədən ayrı düşmüş Əziz qızı Salatın,
Bir bülbül ömrü imiş sənin yığcam həyatın.

Məzarlar gül beşiyi... Zülallı İsfəndiyar,
Övladın, bağrına basmış səni bu diyar.

Nəsib oğlu Sahibim, 31 yaşlı balam,
Dinc uyu, vüqarımsan, ey mənim polad qalam!

Vaqif oğlu Mahirim, iyirmi üç yaşlı gəncim,
Boz torpağa bükülmüş parlaq dürdanəm, incim.

Ruhun başın üstündə sərvlərlə boyaboy,
Rahat uyu, əzizim, Zahid Bayram Əlisoy.

1918... uzaq mart qurbanları
Nasıl tapmış doxsanda qüruba varanları?

Məhəmməd Sabir oğlu, Pərviz, Elcan yan-yana,
Kim gəlib? Qranit dağ — rəngi solğun bir ana.

O qanlı kəfənləri uc-uca tiksən əgər,
Cahan üfüqlərində Azərbaycan boydaca
bir laləzar görünər.

Neçin toplar gurlamır, hanı bəs hürriyyət, hür?
Nəbzimin hər vurğusu top səsindən güclüdür.
Tank səsindən güclüdür.

Onların öz çiyənidir bu möhtəşəm sərvlər,
Alınları — al günəş, axır şüasını da
bu dünyaya sərf elər.

Addımlayıb gedirlər məndən bir azca öndə —
Horadiz cəbhəsində, Qubadlı körpüsündə.

Azadlığı uğrunda tökübsə bu qədər qan,
Neçin Azərbaycana baş əymir bütün cahan?

Neçin qulağı kardır, gözü kordur dünyanın,
Fırtınası hardadır, harda, dörd okeanın?

Düşüncələr içində gedirəm yavaş-yavaş.
Neçin sakitdir belə yolumdakı xəzəl, daş?

Neçin bağı daş olmuş növ-növ diplomatların?
Arasından keçirəm cəhənnəmdə odların.

Haçan, harda gəzirəm...bu yeri dürüst tanı —
Dağüstü park — aləmin Azadlıq gülüstanı.

Əsarətdən görünməz burda bir nişan, bir iz.
Azadlıq səma boyda, Azadlıq dəniz-dəniz.

Burda qızılgüllər var — xalis qızıl külçəsi.
Qərənfillər, nərgizlər ilk baharın elçisi.

Burda reyhan saralmaz...baxar daim günəşə,
Bacım Arifə xanım Səlyandan gətirdiyi
bircə büküm bənövşə.

Ustalar daş yonmada...ustanı dürüst tanı —
Dağüstü park — aləmin səadət gülüstanı.

Sular çağlayıb gedir...Sular sallıq aynası,
Abi-kövsər, zəməmmi çeşmələrin bal tası?

Güldən-gülə adlayan zər qanadlı arılar
Gül şəhdi əmsin deyə ləçəklərə sarılar.

Neçin göylər gurlamır, bəs neçin susur səma?
İldırım göydən qopub düşmür ayaqlarıma?

Neçin öpmür cahanın cəhcəhli bülbülləri
Ülvinin üstündəki boz damarlı mərməri?

Mərmərə işıq verir Türkün zəfər dastanı,
Yerdən, səmadan geniş Azadlıq gülüstanı.

Türkiyədən, İrandan nə qədər zəvvar gəlir.
Göz yaşından əsər yox, qəlbə iqtidar gəlir.
Qürur, iftixar gəlir.

Neçin qara dondasan, ey tehranlı mələyim?
At bu zülmət çadranı, başdan-başa ağ geyin.

Onlara işıq saçan həyat, murad yaraşır.
Ağappaq çələng tutan bir kainat yaraşır.

Keçib gedir qafilə — Azərbaycan dostları.
Ürəklərdə qeyrətə, biləklərdə qüvvətə
dönür dağ gülüstanı.
Əsrlərə çilçıraq, nəsillərə tac olan
Azadlıq gülüstanı!

Məzarlar təpəsini, gəzirəm səngər-səngər.
Ləçəklərdə gümüş, zər.

Uzaq Nargin adası gözdə giləyə bənzər.
Verdiyim qan yanında bircə damladır Xəzər.

Sanki cəbhədən keçir, gəzirəm səngər-səngər.
İftixara, qüdrətə, qüiura çevrilərmiş
qəm-kədər birər-birər.

Ruhu yer-göyə sığmaz Sadıqlı Yusif qardaş,
Azadlıq aynasıdır üstündəki mərmər daş.

Vera Lvovna balam, 16 yaşlı gülüm,
Eh kaş, qanlı Kremlə rast gələydi bu ölüm.

Ürəkli, lay kürəkli Həmid nəvəsi İzzət,
— Azadlıq havasıdır — dedin — ən ülvi ləzzət.

Kamil oğlu Əlisoy Namiq, vardın qüruba.
Çinar qamətli oğul, anan boyuna qurban!

27 gülləyə qucaq açmış Mübariz,
Sən bir lalə dağıydın, getdin səssiz-səmirsiz.

Zülqədər oğlu İlkin, sən mənim yaşadımsan.
Qartal idin, ömrünü səmada yaşadın sən.

Novruzlu Heydər oğlu Tofiq, yaran nə dərdin.
Torpağın altında da açıq qalmış gözlərin.

Siz macal tapmadınız, qoparkən dəli tufan,
Mən "ovu" kəsib atdım sizin soyadınızdan.

Siz getdiniz o gecə tankı qarşılamağa,
Topu qarşılamağa.

Büllur varlığınızda
Vətən qalxdı ayağa!

Bağlamada duz-çörək, termosda çay, adi su...
Təşnə varlığınızda haqq, Azadlıq ordusu.

Namus, qeyrət ordusu.
Tapdadınız yollarda kirli qarı, sal buzu.

Özü qaçıb gizlənən sizi çağırdı cəngə,
Miting vaxtı döndülər bəlkə şirə, pələngə.

Bir siqar tüstüsünü yarı bölən cavanlar,
Ey ölümün üstünə köhlənini çapanlar!

Tank, yox, ölümdür gələn,
Bunu kim duyar, anlar?

Xiyabandan keçirəm...alov sarmış aqlımı.
Ah, görəsən nə üçün Yer kürəsi dağılmır?

"Sessiya az işinə davam olur..." söyləyən,
Sözü əyri ağzında saqqız kimi çeynəyən.

Ürəyi yad, dili yad, özü murdar, minsifət
Qoşunları Kremldən dəvət qılan kəmfürsət

Hələ iş başındadır, yanında baş hamisi.
İyrənc imiş hamısı.

Bir gilə şöhrət üçün gönündən çıxır onlar,
Qara bir mafiyada xosunlaşan məlunlar.

Necə dəstələmişlər əl kommunistlərini.
Dünən gördüm birini Səlyanda, iş başında.

Birinci yeri tutar
Gədəliq yarışında.

Dedim: — dəvət ediblər məni doğma Səlyana,
Heç bilmirəm gəlmişəm yurda, ya selyuyana.

Sizin əlinizdədir seçkilərin cilovu.

El sevgisi alovdur, söndürməyin alovu.

Gördüm sükut etmədə qarşımda bir oyuncaq,
Bas qaldırıb gözümə baxa bilmir o alçaq.

Zırınq...zırınq...götürdü al-qırmızı dəstəyi.
Dinləyir telefonda başqa bir köstəbəyi.

Gördüm əsir əlləri, zigilli barmaqları,
Mütilik qıfılıyla bağlanıb dodaqları.

— Hımm... elədir... əlbəttə...

yazıq döyür gözünü.

İlan tüpürcəyidir, atmır, udur sözünü.

Lapdan çaxdı ildırım bu kəsafət içində,
Katib yox, rəhbər də yox, gördüm o kölə bəndə

Təhvil verib başını vəzifəyə gələndə,
Başı bəlkə qayıdar gəbərəndə, köpəndə.

Yıldırım bir də çaxdı... yer, göy tufan qopardı.

Al-qırmızı stolu, rəng-rəng telefonları,

"Pravda" qəzetini, külqabını... şəkildə

Qəzetə göz yetirən Ulyanovu apardı.

Sən telefon başında, mən səngər başındayam,
Sən telefon başında, man qılıncam, qındayam.

Sən telefon başında, mən zindan bucağında,

Sən telefon başında, mən odlar qucağında!

Sən telefon başında, mən də şərin önündə,
Dili ağzından çıxan köpəklərin önündə.

Zəncir çeynəyən itlər nə boyda gör, nə boyda.
Sən telefon başında, mən bir zülmət quyuda.

Sən telefon başında, mən dustaq qatarında —
Daş kisədə, od gibi bir cəza paltarında.

Sən telefon başında, sən telefon naqili.
Naqil gibi qıvrılan bir ilanın zigili.

İlan zəhəri məlhəm, sənsə zəqqumdan betər.
Hansı gülzara düşsən, yerində tikan bitər.

Ən yavasısı budur ki, müqəvvasan, köləsən.
Yaxşı olar indicə gəbərəsən, öləsən.

Sağ əlinin altında rəngbərəng telefonlar
Heyhat, səni aləmə bağlaya bilmir onlar.

Sən telefon qulusan, sən telefon köləsi.
Vətənimin boynuna yüküdü sən kimisi.

Yük olsaydın dözərdim, deyə bilmirəm nəsən,
Vətənimin bağrında xərçəng xəstəliyisən.

Sən bu cür olmasaydın, ey kərtənkələ yassar,
Əl-qol açma bilməzdi ağzı qanlı komissar,
o gürzə generallar.

Bunca nadan, ağciyər, küt, bəfər olmasaydı,
İctimai zəlilər, zəlilər olmasaydı...

Olmasaydı bu qədər yava, başkəsən, qəddar
Aləm mənim xalqıma səcdə qıldadı aşkar.

Xiyabandan keçirəm... xiyaban xeyli dalğın.
Onlar gəlib oturmuş hündür çiyində xalqın.

Xalqı ram eləmişlər topların nəfəsilə,
Bakımızı şumlamış tanklar silsiləsiylə.

Avtomatlı, kaskalı, hərbi mündirli, sərvaxt...
Dəyəni əlində, yolda, rizdədir hər vaxt.

Yarı satqın, yarı küt parlamenti qoruyur.
Neçə ikiüzlünü, riyakarı qoruyur.

Qımıldansa, bir daha güllələyir İlqarı,
Boris Vasilyeviçi, Vəfadarı, Eldarı.

Yenidən qurşunlayar ağ saçlı İbrahimi,
Kimyagərlər içində ən qüdrətli alimi.

Salar tankın altına toxtamış fəriqəti,
Musa Cəlil qeyrətli cəsarəti, cürəti.

Bakı — hərbi düşərgə, özü boyda topxana.
Kəlpeysər generallar, admirallar yan-yana.

Əllərində dəyəmək, yanlarında top-tüfəng,
Gündə azı dörd dəfə yeyib-içsinlər gərək.

Gilyotinli, bıçaqlı qəssabları səfərbər,

Gəlir bıçaq altına maşın-maşın sürülər.

Gəlir ağı, qaralı qoyun-quzu, mal, inək.
Tıxır, basır, gəmirir hərbiçilər sübhədək.

Dünən donuz yeyərdi, bu gün quzu ətini,
Ağ balıq, kürünün anlayıb ləzzətini.

Çay süfrəsi, şokolad, fal-fal doğranmış limon —
Lənkəran nemətləri yatır döşünə onun.

Əlindədir ətirli, isti çay istəkanı,
Uzaqda Lənkəranın şəhidlər xiyabanı.

Qurtum-qurtum içdiyi ətirli çaymı, yoxsa
Tariyelin, Şahinin, Rövşənin qızıl qanı?

Yardımlıda yetimlər südə, qəndə tamarzı.
Armut saplağıdırmı, biçilibmi boğazı?

Tısqırınca tıxıbdır, fısıldayır general.
Dərk edirmi görəsən o pağonlu koramal

Bu müqəddəs torpaqda, ayağı altındadır
A1 qanını tökdüyü Azad, Asif, Mircəlal.

Ona duz-çörək verən, alma, portağal verən
Rahim, Telman, Ətlatun, Svetlana, Müzəffər.

Xayı, başqa əhd üçün generallar səfərbər.
Xəzəri murdarlayan admiralılar səfərbər.

Dişinədək silahlı esminələr səfərbər,
Donanmalar, gəmilər, kreysərlər səfərbər.

Səttarxan zavodunda aşib-daşır təlatüm,
Nitq edən bir ananı gözləri yaşlı gördüm.

— On bir balam var! - dedi - yüz səksəndir donluğum.
Yalnız çörək almağa çatmır donluğum, oğlum!

Üçcə məktəb forması alsam, üçcə qızıma,
Gərək on bir balamın qıfıl vuram ağzına.

Qaldırdı yumruğunu dağ cüssəli fəhlə gənc:
-Bu hakim dairələr görün nə qədər iyrenc,

Nə qədər rəzildi ki, fəvqəladə əhvalı
İllər, əsrlər boyu yaşamaq istəyirlər.

-Yeməsən də, yesən də xiyar budur ! — deyirlər.
And içirəm, sabahdan bilet almayacam mən!

Avtobusa, metroya bilet almayacam, yox.
Çörək dükanlarında çörək görsənm, qapacam.

Sözdə demokratini mədh eləyən satqını
Doğrayacam, çapacam.

...Bakı — hərbi düşərgə, Bakı — hərbi mağara.
Baxın sürü gətirən silsilə maşınlara.

Hardan gəlir maşınlar: Astaradan, Səlyandan,

Neftçaladan, Xaldandan, Göyçaydan, Xırdalandan.

Naxır-naxır mal-qara, qoyun-quzu daşıyır.

Dəyənəkli, lüfəngli, avtomatlı, kaskalı

O canilər sürüsü necə rahat yaşayır,

Bol, firavan yaşayır.

Ağzı araq qoxulu, gözü yarım yuxulu

İvana bax, İvana.

Ryazanda, Kazanda dünən girişmişdi o,

Ağ donuza, qabana.

Bu gün ceyran, qırqovul, əmlək əti istəyir.

Qızına göndərməyə ipək, sətın istəyir.

Xiyabandan keçirəm, divanəyəm, dəliyəm.

Addımlayan, düşünən xatirə məşəliyəm.

Xiyabandan keçirəm, yoxsa kameramızdan,

Barmaqlığı çürüyüb kirdən, paxırdan, pasdan.

Əlim çatmır, barmaqlıq xeyli ucadır, xeyli.

Qanımı, göz nurumu içən cəllad, tufeyli

Əlim çatmır, əyləşib

Xeyli hündürdə, xeyli.

Xiyabandayammı, ah... o kimdir qandal qırır,

Ağ mərmərin altında "Qanım!" deyə hayqırır.

— Mənim qanım qıpquru daşlara hopmayıb, yox.

Boz asfaltda, tırtılda yerini tapmayıb, yox.

Nə tankın altındadır, nə güllənin ucunda,

Nə yuyucu evində, mürdəşirin ovcunda.

Ordadır mənim qanım, AZADLIQ kəlməsinin

Bakı küləklərindən ruh alan ləngərində!

Səlyan kazarmasının qapalı səngərində,

Üç rəngli bayrağımın şüa-şüa zərində.

Kainata sığışmaz günəşin tellərində,

Ayın, Marsın, Zöhrənin təmiz, pak əllərində!

Qardaşlarım, yatmayın, alın mənim qanıma.

Canilər boğazından çıxarın ünvanımı!

Xəlil Rza